

לומדת ביחד - חברותות לכבודה של רחל אמנו

מספר הרב חנוך פורת זצ"ל:

בעקבות רצח רבין התחוללה סערה גדולה בעם. היו רבים שניסו להטיל את האשמה ברצח ראש הממשלה על כתפי הציבור הדתי-לאומי כולו, והמתח והאיבה עלו וגאו.

בניסיון לצמצם במידת מה את גלי הניכור והשנאה יזמו חברים ממחנות שונים כנס של סופרים ומשוררים ואנשי ציבור ורוח מכל המחנות בבית הסופר בתל אביב, ובמסגרת כנס זה נטלתי את רשות הדיבור וסיפרתי על החוויה שעברתי סמוך לקבר רחל בעת הרצח של יצחק רבין ועל קול בכיה של רחל אמנו שהמה באזני באותה שעה (בהמשך תוכלו לקרוא מה הוא סיפר...). דברי הנרגשים הותירו ככל הנראה רושם על המשתתפים ובתום הכינוס התקבצה סביבי חבורה קטנה מגוונים שונים שביקשה להתייחס לדברים.

והנה נגשה אלינו המשוררת ברוכת הכישרונות דליה רביקוביץ, הידועה בדעותיה המוגדרים כ"שמאל שבשמאל", ורמזה לי ולאליעז כהן, חברי מכפר עציון, שרצונה לדבר עמנו ביחידות.

נענינו לה ונגשנו עמה לפינת האולם.

דליה רביקוביץ פתחה בהיסוס ואמרה שמה שהיא מבקשת לספר לנו לא סיפרה כמעט לאיש, אך דבריי הנרגשים על רחל עוררו בה תחושה עמוקה שהיא חייבת לספר לנו משהו על הקשר בינה לבין רחל אמנו.

וכה סיפרה לנו דליה:

שנים רבות הייתי עקרה והשתוקקתי מאוד ללדת, אך חרף כל ניסיונותי להרות בדרכים שונות לא עלה הדבר בידי ולא ידעתי מה לעשות. לפתע נתקעה במוחי מחשבה שעלי להגיע לקבר רחל שהיתה אף היא עקרה ונפקדה בבנים, ולהתפלל על קברה... אולי זה יעזור.

ניסיתי לדחות מליבי מחשבה סהרורית ומטורפת זו שהיתה רחוקה מאודר חיי והשקפותי אך היא חזרה והטרידה אותי שוב ושוב עד שהחלטתי שאין לי מנוס אלא לבצעה.

התחפשתי לאשה חרדית, לבשתי שמלה ארוכה, גרביים כהות ושמתי מטפחת לראשי, וכך הגעתי באוטובוס לקבר רחל כשאיני מכיר אותי.

...ומה אומר לכם: בקבר רחל זכיתי להתפלל ולבכות כפי שלא בכיתי כל ימי חיי... וכעבור כשנה נולד לי בן ובעומק ליבי ידעתי שזה בזכות רחל.

הצצתי בפנים של דליה רביקוביץ בעת שסיפרה את סיפורה כשהיא רועדת כולה, וחשתי כאילו איזה כח שמחוצה לה כופה עליה למסור

דווקא באזני מי שנראים כה רחוקים ממנה סיפור כה אינטימי.

דליה נפנתה והלכה מעמנו ואליעז ואני גמרנו אומר שסיפור כה אישי ומרעיש מן הראוי שננצור בלבנו ולא נספרו ברבים גם אם לא ביקשה זאת דליה במפורש מעמנו.

אך עתה, לאחר מותה של דליה רביקוביץ, שמתה אף היא בדמי ימיה לאחר שנים רבות של מחלות וייסורים, מרהיב אני עוז בנפשי להביא בפניכם את סיפורה המופלא, לא כנופך פיקנטי לדמותה ואף לא כסיפור של אותות ומופתים הראוי להכלל בקובץ סיפורי צדיקים, אלא למען דעת מה כוחה של רחל - בת דמותה של כנסת ישראל - לגעת בידה האחת בליבו של כל יהודי באשר הוא שם, ולשאת את ידה השנייה כלפי מעלה בעוז חביון לעורר רחמי שמים ולפתוח שערי עליון.

***שאלה למחשבה:מה כוחה המיוחד של רחל? איך ייתכן כי אשה כמו דליה רביקוביץ שרחוקה מתורה ומצוות מרגישה צורך לכת ולתפלל על קברה של רחל אמנו?**

נמשיך למדרש, שמסביר לנו מדוע נקברה רחל על אם הדרך..

מדרש רבה בראשית פרשה פב:

"מה ראה אבינו יעקב לקבור את רחל בדרך אפרת?

אלא צפה יעקב אבינו ברוח הקודש שהגלויות עתידות לעבור שם, לפיכך

קברה שם כדי שתהא מבקשת עליהם רחמים. וזה שכתוב: קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה"

מדוע נקברה רחל בדרך? מה הכח המיוחד שיש ברחל שבזכותו היא שומרת על ישראל גם ביציאתם לארץ?

"יפירוש ענין זה כמו שבארו עוד במדרש נשם" "רחל מבכה על בניה" -

ישראל נקראים על שם רחל, ולא על שם רחל, אלא על שם בנה - "הבן יקר לי אפרים"...

ולפיכך אמר שנקברה רחל בדרך, שאם היתה נקברת רחל במערה, לא היה אצל

ישראל, שהם בגלות שלהם, כח המקבץ והמאחד את ישראל, בגלות שלהם. אבל שאר בישראל כח המאחד את

ישראל, רק שאינו בפועל רק בכח בלבד. ולכך רחל, שהיא כח המאחד את ישראל, שהרי כל ישראל נקראו על שמה,

נקברה בדרך. ולכך מבקשת רחמים, עד שיהיו ישראל מקובצים בארצם לגמרי. ואם לא נקברה רחל, שהיא עקרת

הבית המקבץ את ישראל, בדרך, כבר נחלקו ישראל חס ושלוש, ולא היה אצלם עוד כח מקבץ ומאסף את ישראל

אתגר

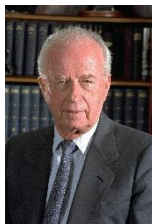
ננסה לטעום במקצת את דבריו של המהר"ל מפראג בספרו נצח ישראל

והיינו שהשיב לה הקדוש ברוך הוא: "מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה", כי בזכות רחל, שהיא כח המקבץ ישראל, ישובו ישראל מגלותם. וזהו "ישובו בניס לגבולם", כי יש כח מאחד את ישראל בתוך גלותם, ובשביל אותו כח המאחד ישובו ישראל מגלותם, וזה מה שרצינו לבאר".

במילים פשוטות:

עם ישראל נקרא על שם בנה של רחל – אפרים: "הבן יקר לי אפרים". כלומר, הדמות של רחל – מוטבעת בתוכנו... הכח של רחל הוא הכח ששומר על עם ישראל. מה הכח המיוחד של רחל? הכח של האחדות. רחל נותנת לעם ישראל את הכח ששומר עליהם בגלות כעם אחד. אם לא היה לנו את הכח הזה – עם ישראל היה מתפרק לחלקים חלקים, כמו שקרה לכל העמים האחרים שיצאו לגלות... ולכן בזכות רחל, ובזכות האחדות שהיא נותנת לנו – גם אחרי שנות גלות רבות כל כך – יש תקווה ובעזרת ה' נשוב מהגלות אל ארץ ישראל.

שאלה למחשבה - מדוע נקברה רחל בדרך? מה הכח המיוחד של רחל? מדוע כח זה שומר על עם ישראל?

ביב' בחשוון תשנ"ו נרצח ראש הממשלה יצחק רבין ז"ל על ידי מתנקש יהודי. הרצח אירע בליל י"ב בחשוון התשנ"ו, בשעה 21:42 בכיכר מלכי ישראל בתל אביב, בתום הפגנת התמיכה בממשלה. הפגנה זו באה על רקע ההתנגדות הגדולה להסכמי אוסלו שנחתמו זמן קצר קודם. העצרת הסתיימה בביצוע "שיר לשלום" שבו השתתף גם רבין; הדף ובו מילות השיר, שנותר בחולצתו של רבין והוכתם בדמו, הפך מאוחר יותר לאחד מסמלי האירוע.

לפי דעתך, האם יש קשר בין יום רצח רבין (יב חשוון) ליום פטירת רחל (יא חשוון) – כאובן, חול מלה שאלו שני ימים סמוכים..?

הנה סיפור מיוחד שמחבר בין ראש הממשלה המנוח לרחל אמנו: קיץ 1995, הסכמי אוסלו. עוד ועוד שטחים נמסרים לשליטת הפלשתינאים, וראה"מ על סף ויתור על קבר רחל. חברי הכנסת חנן פורת ומנחם פורוש נכנסים בלי הזמנה לראה"מ – פורת החזיק בידו תצלום אוויר גדול שממחיש את המרחק הקצר בין בית לחם לירושלים. הוא שאל את ראש הממשלה האם היה מעביר לפלסטינים את קבר בן גוריון או את קבר מפקדו בפלמ"ח, יגאל אלון, אבל עוד קודם שרבין הספיק להשיב, קם פורוש ממקומו, ניגש אל רבין, חיבק אותו ופרץ בבכי סוער, תוך שהוא צועק עליו: "זו מאמע רוחל. איך אתה נותן את הקבר שלה?". רבין הפציר בו להירגע, אבל סערת רוחו של ר' מנחם רק גבר רה. איך אני יארגע", הוא צעק-צעק, "אתה הולך לתת את הקבר של מאמע רוחל. העם היהודי לא יסלח לך אם תפקיר את הקבר של אמא". דמעותיו של פורוש המסו כידוע את לבו של רבין, שחזר בו מהחלטתו.

מה שכנע את רבין לא לאסור את קבר רחל לידי הרשות הפלסטינית?

רצח רבין הוביל למתח גדול בתוך מדינת ישראל והאשמות חריפות כלפי הימין שהוא (כאילו) אשם בהסתה שהובילה לרצח. החשש היה מפני מלחמת אחים, בין החלקים השונים בעם ישראל. הסמיכות בין רצח רבין ליום פטירתה של רחל אמנו הוא לימוד גדול על ערכה של האחדות.

לסיום נעיין בקטע מתוך צוואתו של הראשון לציון, הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל זצ"ל:

"...שמעוני אחיו בני עמי... שמרו מכל משמר את שלום העם ושלום המדינה. והאמת והשלום אהבו. כי המחלוקת והפירוד הם האויבים היותר מסוכנים, שהם כעש לבית יעקב וכרקב בעצמותיו. ולהפך, השלום והאחדות הם יסודות הנצח לקיומו הממלכתי של בית ישראל... הם הם העמודים שבית ישראל נכון עליהם תמיד והם צינורות הברכה ומקורות השפע וזרועות העוז והגבורה של עם ישראל. שמרו והחזיקו שני עמודים אלה למען תתחזקו בעוז ובגבורה ותהדפו מפניכם כל כוחות ההרס המקיפים אותנו בטבעת חנק להשמידנו ולמחות שם ישראל ותורתו מעל פני האדמה. הסירו כל גורמי הפרוד והמחלוקת ממחננו וממדינתנו והעמידו במקומם כל גורמי השלום והאחדות והיה מחננו טהור ומקודש, מבוצר ומלוכד..."